

Αμυντική βιομηχανία

Με κύκλο εργασιών 97,3 δισ. ευρώ το 2014, 500 000 άτομα άμεσα απασχολούμενα και με 1,2 εκατομμύρια έμμεσες θέσεις εργασίας, η ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία αποτελεί μείζονα βιομηχανικό κλάδο. Χαρακτηρίζεται από οικονομικές και τεχνολογικές συνιστώσες που αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας, που δημιουργήθηκε τα 2004, συμβάλλει στην ανάπτυξη αυτού του κλάδου. Σήμερα, ο κλάδος αυτός αντιμετωπίζει προκλήσεις όπως ο κατακερματισμός της αγοράς και η μείωση των αμυντικών δαπανών.

Νομική βάση

Η δράση της ΕΕ στον τομέα αυτό πρέπει να βασίζεται στο άρθρο 352 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), το οποίο καλύπτει τις περιπτώσεις στις οποίες οι Συνθήκες της ΕΕ δεν περιλαμβάνουν σαφή πρόβλεψη για τη δράση που απαιτείται προκειμένου να επιτευχθεί κάποιος από τους στόχους της Ένωσης. Το άρθρο 173 της ΣΛΕΕ παρέχει νομική βάση για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Εντούτοις, η πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή κανόνων για την εσωτερική αγορά στην αγορά αμυντικού εξοπλισμού ανακόπηκε από το άρθρο 346 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, όπου ορίζεται ότι «κάθε κράτος μέλος δύναται να λαμβάνει τα μέτρα που θεωρεί αναγκαία για την προστασία ουσιωδών συμφερόντων της ασφαλείας του, που αφορούν την παραγωγή ή εμπορία όπλων, πυρομαχικών και πολεμικού υλικού».

Στόχοι

Η αμυντική βιομηχανία είναι σημαντική για την Ευρωπαϊκή Ένωση, εξαιτίας του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει από άποψη τεχνολογικής και οικονομικής πολιτικής. Η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας είναι ζωτικής σημασίας για την αξιοπιστία της εκκολαπτόμενης Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (ΚΠΑΑ). Είναι σημαντικό να συνεργάζονται τα κράτη μέλη της ΕΕ, προκειμένου να θέσουν ένα τέρμα σε πολιτικές και πρακτικές που εμποδίζουν την αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ των ευρωπαϊκών εταιρειών αμυντικού εξοπλισμού.

Επιτεύγματα

Η αμυντική βιομηχανία της ΕΕ είναι σημαντική για την ευρωπαϊκή οικονομία στο σύνολό της. Όπως όλες οι άλλες βιομηχανικές δραστηριότητες στην ΕΕ, η αμυντική βιομηχανία οφείλει να λειτουργεί με αυξημένη αποδοτικότητα, να επιτυγχάνει την καλύτερη δυνατή σχέση κόστους-οφέλους για τους πελάτες της και, ταυτόχρονα, να προστατεύει τα συμφέροντα των μετόχων της.

A. Ιστορικό

1. Πολιτική για την έρευνα και την ανάπτυξη

Η χρηματοδότηση της ΕΕ για την έρευνα αφορά κυρίως μη στρατιωτικούς στόχους. Ωστόσο, ορισμένοι από τους τεχνολογικούς τομείς που καλύπτει — π.χ. υλικά ή τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) — μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της αμυντικής τεχνολογικής βάσης και της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας. Ως εκ τούτου, οι ανάγκες της αμυντικής βιομηχανίας θα έπρεπε να αντικατοπτρίζονται στην εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ για την έρευνα. Κατά τη σύνοδο του Δεκεμβρίου 2013, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε τα κράτη μέλη να αυξήσουν τις επενδύσεις σε συνεταιριστικά προγράμματα έρευνας, ζητώντας επίσης από την Επιτροπή, από κοινού με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας (EOA), να εκπονήσει προτάσεις ώστε να παρασχεθούν περαιτέρω κίνητρα σε σχέση με την έρευνα διττής χρήσης.

2. Εξαγωγές

Το 2008, το Συμβούλιο υιοθέτησε την κοινή θέση [2008/944/CFSP \(ΚΘ\)](#), η οποία καθορίζει κοινούς κανόνες που διέπουν τον έλεγχο των εξαγωγών στρατιωτικής τεχνολογίας και εξοπλισμού, εις αντικατάσταση της προγενέστερης πολιτικής συμφωνίας που ήταν ο [Κώδικας Συμπεριφοράς της ΕΕ για τις εξαγωγές όπλων](#) (1998). Η έγκριση της κοινής θέσης καθιστά την ΕΕ τη μόνη περιφερειακή οργάνωση που έχει καθιερώσει μια νομικά δεσμευτική συμφωνία για τις εξαγωγές συμβατικών όπλων. Στόχος της κοινής θέσης είναι να ενισχυθεί η σύγκλιση των πολιτικών των κρατών μελών της ΕΕ σχετικά με τον έλεγχο των εξαγωγών όπλων δεδομένου ότι οι εξαγωγές όπλων παραμένουν, εν τέλει, ζήτημα εθνικής αρμοδιότητας. Το σύστημα ελέγχου εξαγωγών της ΕΕ διέπεται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 428/2009, ο οποίος προβλέπει κοινούς κανόνες ελέγχου της ΕΕ, έναν κοινό ενωσιακό κατάλογο των ειδών διπλής χρήσης και τον συντονισμό και τη συνεργασία με σκοπό τη στήριξη της συνεπούς εφαρμογής και επιβολής του σε ολόκληρη την ΕΕ.

Στις 30 Ιουνίου 2011, η Επιτροπή δημοσίευσε πράσινο βιβλίο σχετικά με το σύστημα ελέγχου των εξαγωγών ειδών διπλής χρήσης της ΕΕ με στόχο να αξιολογηθεί ο σημερινός τρόπος λειτουργίας του συστήματος ελέγχου των εξαγωγών της ΕΕ και να εξεταστεί το ενδεχόμενο αναθεώρησης κάποιων τομέων. Αυτό άνοιξε τον δρόμο για την έγκριση της ανακοίνωσης [\(COM\(2014\)0244\)](#) στην οποία παρουσιάζεται ένα μακροπρόθεσμο όραμα της στρατηγικής ελέγχου των εξαγωγών της ΕΕ και προσδιορίζονται συγκεκριμένες επιλογές πολιτικής για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος ελέγχου των εξαγωγών. Κατά τη διάρκεια του Σεπτεμβρίου 2016, η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για τον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 428/2009 και την ενίσχυση των ελέγχων στις εξαγωγές ειδών διπλής χρήσης.

B. Πολιτική της ΕΕ για την αμυντική βιομηχανία

1. Προς μια ευρωπαϊκή αγορά αμυντικού εξοπλισμού (EDEM)

Τον Σεπτέμβριο του 2004, η Επιτροπή παρουσίασε ένα Πράσινο Βιβλίο για τις δημόσιες συμβάσεις στον τομέα της άμυνας [\(COM\(2004\)0608\)](#), που είχε ως στόχο να συμβάλει «στη σταδιακή δημιουργία μιας ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού» (European Defence Equipment Market — EDEM) μεταξύ των κρατών μελών, σε πιο διαφανή και ανοικτή βάση. Το Πράσινο Βιβλίο αποτελεί μέρος της στρατηγικής «Για να χαραχθεί μια πολιτική της ΕΕ στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού», η οποία εγκρίθηκε από την Επιτροπή στις αρχές του 2003. Ο στόχος είναι η επίτευξη αποδοτικότερης χρήσης των πόρων στον τομέα της άμυνας και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας στην Ευρώπη, καθώς και η επίτευξη βελτιώσεων στον στρατιωτικό εξοπλισμό στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας.

Το 2007, τα κράτη μέλη της ΕΕ συμφώνησαν να αυξήσουν την ανάπτυξη μιας «Ευρωπαϊκής Βιομηχανικής και Τεχνολογικής Βάσης στον τομέα της Άμυνας» (EDTIB) με τη βοήθεια μιας στρατηγικής EDTIB. Η διατήρηση και η περαιτέρω ανάπτυξη της EDTIB αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της πολιτικής για την αμυντική βιομηχανία της ΕΕ. Τον Ιούλιο του 2006, εγκαινιάστηκε το διακυβερνητικό καθεστώς για την «Προαγωγή της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αγοράς αμυντικού εξοπλισμού». Αυτό το προαιρετικό διακυβερνητικό καθεστώς λειτουργεί επί τη βάση ενός [κώδικα δεοντολογίας για την προμήθεια αμυντικού εξοπλισμού](#) (Νοέμβριος 2005), ο οποίος υποστηρίζεται από ένα σύστημα υποβολής δηλώσεων και παρακολούθησης που συμβάλλει στην εξασφάλιση αμοιβαίας διαφάνειας και της υποχρέωσης λογοδοσίας μεταξύ των κρατών μελών. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι ο [κώδικας βέλτιστης πρακτικής στην αλυσίδα εφοδιασμού](#) (Μάιος 2005).

Η τυποποίηση του αμυντικού εξοπλισμού είναι σημαντική για την ολοκλήρωση των εθνικών αγορών. Έχουν ληφθεί μέτρα με τη δρομολόγηση, το 2012, δικτυακής πύλης ενός Ευρωπαϊκού Συστήματος Αναφοράς για τα Αμυντικά Πρότυπα (EDSTAR) η οποία αντικαθιστά το ευρωπαϊκό εγχειρίδιο για τις προμήθειες του τομέα της άμυνας (EHDP) που ήταν προκάτοχός της. Ο EDSTAR ακολούθησε την καθιέρωση ενός ευρωπαϊκού συστήματος πληροφοριών για θέματα αμυντικών προτύπων (EDSIS), το οποίο αποτελεί πύλη για μία ευρύτερου φάσματος τυποποίηση του ευρωπαϊκού αμυντικού υλικού με στόχο τη γνωστοποίηση των προτύπων των υλικών που πρόκειται να διαμορφωθούν ή να τροποποιηθούν σε σημαντικό βαθμό.

Η Επιτροπή, στις 24 Ιουλίου 2013, ενέκρινε ανακοίνωση που περιέχει ένα σχέδιο δράσης για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας ([COM\(2013\)542](#)). Οι πρωτοβουλίες καλύπτουν τους ακόλουθους τομείς: εσωτερική αγορά, βιομηχανική πολιτική, έρευνα και καινοτομία, ικανότητες, διάστημα, ενέργεια και διεθνές εμπόριο. Όσον αφορά τις αμυντικές προμήθειες, η ανακοίνωση αναγγέλλει τη δημιουργία ενός μηχανισμού παρακολούθησης της αγοράς.

2. Συμβάσεις στον τομέα της άμυνας και μεταφορές αμυντικών προϊόντων εντός της ΕΕ

Μέσω της οδηγίας 2009/43/EK σχετικά με ενδοκοινοτικές μεταφορές προϊόντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας και της οδηγίας 2009/81/EK σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας, η ΕΕ έχει θεσπίσει σχετικές κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό ενωσιακού πλαισίου στον συγκεκριμένο τομέα.

Η οδηγία 2009/81/EK θέσπισε δίκαιους και διαφανείς κανόνες για τις συμβάσεις στον τομέα της άμυνας, γεγονός που θα πρέπει να διευκολύνει τις εταιρείες αμυντικού εξοπλισμού να έχουν πρόσβαση στις αγορές αμυντικού εξοπλισμού άλλων κρατών μελών. Προβλέπει μια διαδικασία διαπραγμάτευσης με προηγούμενη δημοσίευση ως τυποποιημένη διαδικασία, δίνοντας περιθώρια για μεγαλύτερη ευελιξία, ειδικούς κανόνες για την ασφάλεια απόρρητων πληροφοριών, ρήτρες για την ασφάλεια της προμήθειας και ειδικούς κανόνες για τις υπεργολαβίες. Τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν τις συμβάσεις στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας, εάν αυτό είναι απαραίτητο για την προστασία ουσιαστικών συμφερόντων τους σχετικών με την ασφάλεια (άρθρο 346 της ΣΛΕΕ).

Η οδηγία 2009/43/EK για ενδοκοινοτικές μεταφορές προϊόντων συνδεδεμένων με τον τομέα της άμυνας απλοποιεί και εναρμονίζει τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες για μεταφορές τέτοιων προϊόντων σε ολόκληρη την ΕΕ. Δημιουργεί ένα ομοιόμορφο και διαφανές σύστημα τριών τύπων αδειών: γενικών αδειών, συνολικών αδειών και ατομικών αδειών. Ένα άλλο ζωτικής σημασίας στοιχείο της οδηγίας είναι η πιστοποίηση των εταιρειών. Οι εταιρείες που θεωρούνται αξιόπιστες θα έχουν το δικαίωμα να αναλαμβάνουν μεταφορές με γενικές άδειες. Οι ατομικές

άδειες θα πρέπει να αποτελούν την εξαίρεση και να περιορίζονται σε απόλυτα δικαιολογημένες περιπτώσεις.

3. Ένας ευρωπαϊκός οργανισμός αμυντικού εξοπλισμού

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EOA) ιδρύθηκε στις 12 Ιουλίου 2004. Τα βασικά του καθήκοντα είναι: να αναπτύξει αμυντικές ικανότητες· να προαγάγει και να ενισχύσει την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα των εξοπλισμών· να ενισχύσει την ευρωπαϊκή βιομηχανική και τεχνολογική βάση στον τομέα της άμυνας (EBTBA), να δημιουργήσει μια διεθνώς ανταγωνιστική ευρωπαϊκή αγορά στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού (EAAE)· και, τέλος, να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της ευρωπαϊκής έρευνας και τεχνολογίας (E&T) στον τομέα της άμυνας.

4. Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Έρευνας στον Τομέα της Ασφάλειας

Παρά τις προσπάθειες για τη δημιουργία κοινού πλαισίου για την ευρωπαϊκή πολιτική άμυνας, η ευρωπαϊκή έρευνα στον τομέα της άμυνας συνολικά έχει μειωθεί σημαντικά από το 2006 και μετά. Πολλά από τα πολιτικά όργανα της Ένωσης, έχοντας επίγνωση αυτής της ανησυχητικής τάσης, άρχισαν να αντιδρούν. Τα έργα «διπλής χρήσης» έχουν πλέον ενταχθεί σε μεγαλύτερο βαθμό στο μη στρατιωτικό πρόγραμμα της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία «Ορίζοντας 2020» (2014-2020). Μια από τις προκλήσεις (η πρόκληση των ασφαλών κοινωνιών) συνίσταται στην ενίσχυση της έρευνας για την προστασία της ελευθερίας και της ασφαλείας της Ευρώπης και των πολιτών της. Στόχος είναι να έλθουν σε επαφή όλοι οι εμπλεκόμενοι στον αμυντικό τομέα και συγκεκριμένα: η βιομηχανία, περιλαμβανομένων των ΜΜΕ, οι ερευνητικοί οργανισμοί και τα πανεπιστήμια, καθώς και οι δημόσιες αρχές, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα της άμυνας. Η ενεργή συμμετοχή των τελικών χρηστών είναι υψίστης σημασίας. Ο προϋπολογισμός που διατίθεται στις ασφαλείς Κοινωνίες για την περίοδο 2014-2020 ανέρχεται σε 1 700 εκατομμύρια ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 2,2% των πόρων του Horizon 2020.

Όσον αφορά την αυξανόμενη σημασία της έρευνας στον τομέα της άμυνας και τις πρόσφατες αλλαγές στο περιβάλλον ασφαλείας της Ευρώπης, η Επιτροπή, τον Νοέμβριο του 2016, πρότεινε τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας και άλλες δράσεις για την υποστήριξη αποδοτικότερων δαπανών από τα κράτη μέλη όσον αφορά τις αμυντικές δυνατότητες, την ενίσχυση της ασφαλείας των ευρωπαίων πολιτών και την προώθηση μιας ανταγωνιστικής και καινοτόμου βιομηχανικής βάσης ([σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα — COM\(2016\)0950](#)). Στη διάρκεια του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου (2021-2027), η Επιτροπή σκοπεύει να προτείνει ένα ειδικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα έρευνας στον τομέα της Άμυνας (EDRP) του οποίου ο προϋπολογισμός εκτιμάται σε 500 εκατ. ευρώ ετησίως.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει διάφορα ψηφίσματα που άπτονται της αμυντικής βιομηχανίας. Σε [ψήφισμα](#) που εγκρίθηκε στις 10 Απριλίου 2002^[1], το Κοινοβούλιο ζήτησε τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξοπλισμών και την τυποποίηση στον τομέα της άμυνας. Σε [ψήφισμα](#) σχετικά με το πράσινο βιβλίο για τις δημόσιες συμβάσεις προμήθειας στον τομέα της άμυνας^[2], το Κοινοβούλιο επανέλαβε την άποψή που είχε εκφράσει στο ψήφισμά του το 2002, ότι μια ισχυρή, αποτελεσματική και βιώσιμη ευρωπαϊκή βιομηχανία εξοπλισμών, καθώς και μια αποτελεσματική πολιτική προμηθειών, έχουν ζωτική σημασία για την ανάπτυξη της ΕΠΑΑ. Η έκθεση ενθάρρυνε επίσης την Επιτροπή στις προσπάθειές της να συμβάλει στη σταδιακή

[1]EE C 127 E της 29.5.2003, σ. 582.

[2]EE C 280 E της 18.11.2006, σ. 463.

δημιουργία μιας πιο διαφανούς και ανοικτής για όλα τα κράτη μέλη ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού (EDEM). Το ΕΚ κατόρθωσε επίσης να εξασφαλίσει ότι οι προβληματισμοί του για το λεγόμενο «αμυντικό πακέτο» (ήτοι οι οδηγίες 2009/43/ΕΚ και 2009/81/ΕΚ) αντικατοπτρίζονταν στα κείμενα των οδηγιών όπως τελικά εγκρίθηκαν (π.χ. ενίσχυση της διαφάνειας, περιορισμός της χρήσης αντισταθμίσεων).

Στο [ψήφισμά του](#) της 22ας Νοεμβρίου 2012 σχετικά με την εφαρμογή της ΚΠΑΑ^[3], το Κοινοβούλιο επέμεινε στο γεγονός ότι η οικοδόμηση των ευρωπαϊκών ικανοτήτων θα έπρεπε επίσης να έχει ως αποτέλεσμα την ενοποίηση της βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και ζήτησε από τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν πλήρως την οδηγία 2009/81/ΕΚ προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη διαλειτουργικότητα του εξοπλισμού και να αντιμετωπιστεί ο κατακερματισμός της αγοράς.

Με το [ψήφισμά του](#) της 21ης Νοεμβρίου 2013^[4] το Κοινοβούλιο ζητεί την ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής συνεργασίας και τονίζει την ανάγκη στήριξης των αποστολών ΚΠΑΑ μέσω της ευρωπαϊκής έρευνας και ανάπτυξης χρησιμοποιώντας το ερευνητικό πρόγραμμα Horizon 2020. Καλεί επίσης τα κράτη μέλη να προβούν σε βελτιώσεις όσον αφορά τη διαφάνεια και να αυξήσουν την ανοικτή προσέγγιση των αγορών τους στον τομέα της άμυνας, τονίζοντας ιδιαίτερα τον ιδιάζοντα χαρακτήρα των προμηθειών στον τομέα της άμυνας.

Σε δύο ψηφίσματα που εγκρίθηκαν τον [Μάιο 2015](#)^[5] και τον [Απρίλιο 2016](#)^[6], το Κοινοβούλιο απηύθυνε έκκληση για μια αποτελεσματική και φιλόδοξη ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας που βασίζεται σε ένα κοινό όραμα για τα βασικά ευρωπαϊκά συμφέροντα. Καλεί τα κράτη μέλη να καθορίσουν πολιτικούς στόχους βασιζόμενους σε κοινά συμφέροντα και υποστηρίζει ότι θα πρέπει να εγκριθεί, επί τη βάσει της συνολικής στρατηγικής, Λευκή Βίβλος για την άμυνα της ΕΕ. Το Κοινοβούλιο υποστήριξε την ανάπτυξη μίας ισχυρής Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας και αμυντικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών.

Τον Νοέμβριο του 2016, το Κοινοβούλιο ενέκρινε [ψήφισμα](#) σχετικά με μια Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση (EDU)^[7], προτείνοντας τη δρομολόγησή του ως ζήτημα επείγουσας αντιμετώπισης.

Frédéric Gouardères / Susanne Horl
09/2017

[3]ΕΕ C 419 της 16.12.2015, σ. 124.

[4]ΕΕ C 436 της 24.11.2016, σ. 26.

[5]ΕΕ C 353 της 27.9.2016, σ. 74.

[6]Κείμενα που εγκρίθηκαν, [P8_TA\(2016\)0120](#).

[7]Κείμενα που εγκρίθηκαν, [P8_TA\(2016\)0435](#).